

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja sak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide isti dan pozneje. Vse leto velja 10.—K. pol leta 5.—K. četrt leta 2.—K. posamezna številka po 20 h.

Za reklame n. t. c. pojasnila, p. slana razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznani je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 14 h. dvakrat 12 h. trikrat 10 h. za radikalna uvrčenja od petit-vrste po 8 h. Oznani sprejme Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Današnje številko smo izdali teden dni prej, nego je bilo prvotno določeno, ker bi sicer več stvari, objavljenih danes, prišlo naročnikom prepozno v roke. — Prihodnja številka »Učiteljskega Tovariša« izide — če bo količjak mogoče — dne 8. oktobra 1915. — Naročniki, storite svojo dolžnost!

Misel na prihodnje delo.

»Agramer Tagblatt« je nedavno lepo povedal: »Nič ni tako silnega v svojih posledicah, tako močnega v svojih sadovih, kakor prelita kri za sveto stvar. Je pa li svetelše stvari, nego je svoboda narodov? Gotovo je, da zmaga v tej vojni narodnostni princip in prodre tudi v Avstro-Ogrski!«

Dr. Fran Mareš, profesor na češkem vseučilišču v Pragi, pravi v svoji knjigi »Ljudska prehrana v luči psihologije«: »Mali narodi se navadno ne pregrešajo, so brez napuha in gospodstvaželnosti. To morda ne toliko iz prirojene čednosti, vsekako pa zaradi nezadostnosti sirove moči. Tako prihaja narod mnogo prej do čednosti, ker išče v pravičnosti opore. Najvišje ideale goje vsekdar ravno mali narodi. Kolikor šibkeji je kak narod po številu, tem naobrazeneji morejo biti njega najširše plasti. Tak program so postavili češkemu narodu njega buditelji, in temu programu ostaja narod tudi zvest. Problem malega naroda je kulturni problem, ki ga ne moreta rešiti ne moč, ne nasilje. Če mal narod stremi po dosegi višje kulturne stopnje, po izboljšanju svojih življenjskih pogojev, po udušenju sovraštva in srda, po zvestobi in pravičnosti, potem se nima ta narod ničesar bati. Ravno iz malih narodov more priti sprava, kakor je to pri otrocih — in s tem zadovoljivanje posvečenja tudi pred velikimi narodi. Bojazen, da ne bi sovraštvo in besnilo, ki ravno sedaj vladata nad svetom, uničila naše ljudske kulture — je sedaj važnejša, nego skrb za prehrano. Na posvetovanju o prehrani naj te besede enačijo molitvi pred jedjo in po jedi, ki je naši stari poljedelci niso nikdar pozabljali!...«

Isti profesor govori dalje: »Ne more se reči, da je pravica do eksistence malega naroda odvisna od fizične moči, nadmoči večjega naroda. Proti vsem teorijam stoji instinkt narodne samoohrane. — Vsa razmotrivanja, ki bi govorila proti pravu naroda do eksistence, so ničeva pred vrhovno instanco narodne samoohrane!... Pogoj narodne eksistence je v moči naroda samega, v zavesti o samem sebi. Dokler traja ta pogoj, je narod nepremagljiv!... Moralna zavest in narod je tisti tribunal, ki pravici naroda do obstanka daje veljavnost in odbija vse krivice...«

Od izida te vojne je odvisen naš narodni obstanek, naš kulturni napredek in naša gospodarska pozicija, z eno besedo: V tej veliki igri največje zgodovinske važnosti je postavljena na kocko naša bodočnost. Ni čuda torej, da s skrbjo in nervozno nestrpnostjo gledamo dogodke, ki se odigravajo. Zato ni tudi nič čudnega, ako so med nami tudi taki, ki se jih loteva malodušje, ki si v tej bojazni črno

slikajo bodočnost in ki slutijo pred seboj temo narodnega umiranja.

To malodušje nima temelja! Za tak pesimizem ni razlogov!

1. Slovenci smo se v monarhiji — počasi in s težavami sicer — vendarle ohranili, se razvijali in napredovali brez ozira na dobro ali slabo voljo onih, ki so imeli v preteklosti kdaj državno upravo v rokah. — A kaj pomenja to? Pomenja, da nam je v tej državi dana možnost, da se ohranjamo in razvijamo, ako je le v nas potrebne volje in energije, da primerno uporabljamo te možnosti v zagotovitvi svojega obstanka in napredka.

2. V monarhiji tvorimo Slovenci z ostalimi avstrijskimi Slovani večino prebivalstva na granitni podlagi pozitivnih državnih zakonov.

3. Tretje dejstvo, ki nam jamči uspehe našega boja za obstanek, je neizmerne, nepremagljive moralne sile: to je moč oživljene narodne ideje, to je narodni princip, ki takorekoč kraljuje v sedanji dobi, velik princip, ki so ga kulturni narodi Evrope zapisali na svoje zastave!

Z ozirom na vse to se ne ponižujmo s tem, da proglašamo svojo stvar odvisno le od volje poedinih ljudi, ampak kažimo z vsem svojim nastopanjem, da vse pričakujemo od moči, ki je — v nas samih! Ta lastna moč — četudi je nismo doslej razvijali tako, kakor bi jo bili morali in mogli — nas je ohranjala tudi doslej in je pospeševala naš razvoj.

Proč torej z malodušjem! — Kar je za nami in ob nas, iz tega se razvij misel na prihodnje delo, ki bo ob njem v veliki meri in v važni nalogi udeleženo tudi slovensko učiteljstvo!

Vojna.

JUNAKOV GROB.

MIRKO ŠIŠKOVIČ

V ruskem ujetništvu v Bugučaru je umrl tovariš Mirko Šiško, učitelj-voditelj v Sovinjak v Istri, star komaj 22 let. — Junaško se je boril na severnem bojišču, dokler ni bil od Rusov ujet. Moral je umreti daleč od ljubljene svoje domovine. — Bil je zaveden in uspešen delajoč slovenski učitelj, ki je vse svoje sile daroval blaginji svojega naroda. — Pokojnik je bil edini sin tovariša Štefana Šiškovica, nadučitelja v Herpeljah.

Bodi ljubemu tovarišu lahka daljina ruska zemlja, med nami pa večni spomin!

FRANC HROVAT.

Dne 16. pret m. je umrl junaške smrti, zadet od sovražnikove krogle, tovariš Franc Hrovat, šolski voditelj v Št. Ulrihu na Koroškem, črnovojniški enoletni prostovoljec, četovodja pehotnega polka št. 7. — Pokojnik se je tako junaško bojeval, da je bil odlikovan s srebrno svetinjo za hrabrost 2. razreda.

Bodi slovenskemu učitelju - junaku časten spomin!

GUSTAV SVETLIN.

V ruskem ujetništvu je umrl tovariš Avgust Svetlin, učitelj v Konjicah. — Rojen je bil leta 1884. v Šmarju pri Jelšah. Učiteljske je dovršil leta 1905, definitivno je bil nameščen leta 1909. — Ves čas svojega učiteljevanja je v polni meri izpolnjeval svoje stanovske in narodne dolžnosti. Kruta smrt je uničila mlado življenje v daljni tujini.

Bodi zvestemu tovarišu pokoj sladak, v naših srcih pa nemrljiv spomin!

BEGUNCI.

Gredo možje, žené gredo
in bele cule v rokah neso;
in starci spešijo korak,
otrok jih spremlja jok grenak;
za njimi vojne divji val,
pred njimi pot v neznano dalj.
Kam pot drži?... Kje varen kot,
kot dom nam nudil ga povsod?
»Med brate gre vam težka pot,
kjer vam odpro srce, roké
in src vama zlaščajo gorjé.
Privedem tudi vas nazaj,
žal, morda v opuščen kraj;
a ljubav, delo, trdna dlan
spet raj pričara v rojstni stan.«
Gredo žené, možje gredo
in bele cule v rokah neso;
jim v srcih tesnih bridka žal,
pred njimi pot v neznano dalj...

Andrej Rapč.

HEJ, SLOVENC!

Oj, Primorje, gruda draga,
lepši svet ni meni znan;
ve gorice, morje krasno —
last je tvoja to, Slovan!

Kdo zasadil je te šume,
kdo brodaril prvi tod,
kdo sezidal mesta bela,
kdo bil prvi tu gospod?

Oj, zavedaj se, Slovenec,
da naš Kras zdaj krvavi —
da bodočnost nam zasije,
da dočakaš lepših dni!

Hinko Medič.

ODLIKOVAN SLOVENSKEGA UČITELJA.

Tovariš Josip Prijatelj, c. kr. učitelj v Gorici, nam piše z italijanskega bojišča z dne 22. avgusta: »Evo me zopet po dolgem času. Prebil sem med tem že precej — smo v vojni. Vendar so pa kranjske buče trše kot granate. Granate se razbijejo, naše glave so pa še vedno cele. — Učiteljev je povsod dovolj; danes sem dobil nekega tovariša s Kranjskega v godbi. — Odlikoval se je mladi tovariš Dragotin Bratuž iz Divače. S par možmi je pri Poljaku (Polazzo) zadržal in potem zapodil dva laška bataljona. Dobil je veliko srebrno svetinjo za hrabrost... Vsem znancem srčne pozdrave!« — Učitelju-junaku iskreno čestitamo!

USODA UČITELJEV V VOJNI.

Českých učiteljev s Češkega in Moravskega je padlo izza zadnjega izkaza 247, ranjenih pa je bilo 628. — Nemških

učiteljev s Češkega je padlo 220, ranjenih je bilo 445. — Z Nižje Avstrijskega je padlo doslej 100 učiteljev, ranjenih 354, ujetih 93. — Z Gorenje Avstrijskega je padlo 25 učiteljev, ranjenih 76, ujetih 12. — Stajerskih učiteljev je padlo 23, ranjenih 53. — Od 1850 sleških učiteljev jih je pod orožjem 915. — Berlinskih učiteljev je bilo do konca julija pod zastavami 1596, padlo jih je 89, ranjenih 181, od teh 18 že drugič, 1 pa že tretjič. — Nemški listi poročajo, da služi v nemški armadi 54.518 učiteljev, to je 34,4% vsega učiteljstva. Za častnike je bilo povišanih 2781 učiteljev.

ZAPOSLENJE VOJNIH POŠKODOVANECV.

Vlada je izdala okrožnico na vse industrijske in gospodarske zveze ter na delavske organizacije zaradi ureditve, kako bi se vojni invalidi spravili v pridobitne službe. V to svrhu se je ustanovila uradna organizacija v obliki uradnih deželnih mest za posredovanje dela za vojne invalide, in obenem se je ukrenilo, da se v vseh kraljevinah in deželah sestavi kuratoriji, ki bodo tesno zvezani z deželnimi mesti ter obstajali iz vseh interesiranih krogov. Da dobe vojni invalidi primerne posle, je treba sodelovanja vseh gospodarskih krogov. Zaradi tega se vsi krogi prebivalstva nujno opozarjajo, da podpirajo državo v tem oziru ter pridržijo delavska mesta vojnim poškodovancem, ki morejo opravljati dotično delo. V prvi vrsti je to mogoče storiti industriji, kjer se v obširnih in različnih obratih vojni poškodovanci najlažje porabljajo.

PROSTOVOLNI PREDČASNI NASTOP VOJAŠKE SLUŽBE BIVŠIH ČASTNIKOV IN ČASTNIŠKIH ASPIRANTOV VOJAŠKEGA STANU V SVRHO OBISKOVANJA IZURJEVALNIH TEČAJEV ZA PEHOTO.

Povodom vpoklica črnovojnikov, rojenih v letih 1865. do 1872., oziroma do 1874., v vojaško službovanje, ki se ima svoječasno izvršiti, bo nastopilo vojaško službo tudi večje število bivših častnikov in častniških aspirantov vojaškega stanu, ki bodo dobili glasom v mesecu juniju t. l. razglašeni določb šaržo, ki so jo nosili nazadnje, častniški aspiranti pa šaržo poročnika v črni vojski. Da se te nekdanje častnike (častniške aspirante) seznani z izpremembami reglementa in predpisov, uvedenimi od časa njihovega zadnjega vojaškega službovanja, in da se jih za službo pri pehotnih četah praktično izšola, tako da se jih lahko z uspehom uporablja kot instruktorje pri vojaškem izvežbanju enakovrstnih črnovojnikov, namerava vojaška uprava ustanoviti posebne izurjevalne tečaje, trajajoče štiri tedne, h katerih obiskovanju se bo na njihovo prošnjo dopustilo bivše častnike (častniške aspirante) vojaškega stanu vseh vrst orožja ali čet. Tečaji, ki se bodo vršili skupaj za skupno armado in za c. kr. deželno brambo, se bodo ustanovili po številu prosilcev ali v okrožju vsakega vojaškega poveljstva ali pa za več takih okrožij skupaj. Več je razvidno iz uradnih razglasov.